

Mikä? ▾ Arkisto Juttusarjat Tapahtumat Podcastit Toimitus Kirjoittajat
Kirjoittajaohjeet Poliitikasta kouluissa Poliitikasta selkokielellä

Äänestäjät hallituskauden arvioijina

20.2.2023 / Hanna Wass ja Mikko Poutanen / Artikkelit, Haasteita monikriisistä hallituksesta / demokratia, Eduskuntavaalit 2023, hallitus, Suomi / 5 minuutiksi luettavaa

Antti Rinteen ja sittemmin Sanna Marinin johtama hallitus on asemoitunut linjauksissaan selvästi Juha Sipilän oikeistokonservatiivista hallitusta vasemmalle – huolimatta siitä, että hallitus ja oppositio ovat olleet yksimielisiä monista poikkeusajan toimista. Äänestäjän näkökulmasta tämä korostaa vaalien ja niiden myötä syntyvän hallitusratkaisun merkitystä.

Sanna Marinin (sd.) hallituksen kausi on ollut erittäin poikkeuksellinen. Koronapandemia, Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja sitä seurannut energiakriisi muuttivat ainakin osaksi hallituksen prioriteetteja ja kauden alussa Antti Rinteen (sd.) johdolla ilmaistuja tavoitteita. Hallitus joutui aktiivisesti etsimään ratkaisuja yhä akuuteimmiksi käyviin ongelmiin, joista päällimmäisiksi nousivat ilmastonmuutos, luontokato, merkittävästi kohonnut inflaatio sekä väestön vanhenemisesta johtuva ikäsidonnaisten menojen kasvu.

Toisaalta pitkään tavoiteltu sosiaali- ja terveysuudistus ja maakuntauudistus astui voimaan, ja hyvinvointialueet aloittivat toimintansa vuosi ensimmäisten

Artikkeliin sovelletaan avoimen julkaisemisen lisenssiä tiedelehdille (CC BY-NC-ND). [Lue lisää tekijänoikeuksista.](#)

Selaa arkistoa

Suomi

demokratia

Venäjä Euroopan

unioni populismi

Yhdysvallat

Turvallisuuspolitiikka

Retoriikka Media

Maahanmuutto ilmastonmuutos

Tutkimus Yliopisto Tasa-arvo

Eurooppa talous Ulkopoliittikka

Terrorismi Ranska Vaalianalyysit

DocPoint Puolueet Ihmisoikeudet

Aktivismi Identiteetti Ympäristöpolitiikka Kysy

politiikasta Uskonto Äärioikeisto Historia

Sosiaalinen media Ukrainan kriisi hallitus työ

sukupuoli Turkki nuoret Perussuomalaiset

talouspolitiikka Tutkijavideot

Tarkennettu haku

aluevaalien jälkeen. Hallitus saavutti myös työllisyystavoitteensa. Ulko- ja turvallisuuspolitiikassa tehtiin historiallinen päätös hakea puolustusliitto Naton jäsenyyttä yhtä aikaa Ruotsin kanssa.

Koronapandemia, Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja sitä seurannut energiakriisi muuttivat ainakin osaksi hallituksen prioriteetteja ja kauden alussa Antti Rinteen (sd.) johdolla ilmaistuja tavoitteita.

Tässä johdantoartikkelissa käsittelemme tiiviisti vaalien merkitystä tilivelvollisuuden näkökulmasta ja äänestäjien poliittisten valintojen perusteita suhteessa puolueiden vetoomuksiin. Lopussa esitämme yhteenvedon sarjan artikkelien keskeisistä tuloksista.

Vaalit demokratian varikkokäyntinä

Päätöksentekijöiden tilivelvollisuus kansalaisille on edustuksellisen demokratian keskeinen periaate. [Vastuullisten puolueiden mallissa](#) äänestäjät tähyilevät vaaleissa sekä perä- että etupeiliin puntaroidessaan istuvan hallituksen aikaansaannoksia ja haastajien tulevaisuuden lupauksia suhteessa omiin tarpeisiinsa. Huolellisen harkinnan jälkeen äänestäjien oletetaan valitsevan sen vaihtoehdon, joka vastaa läheisimmin heidän etujaan eri politiikkasektoreilla.

Puolueet imaisevat äänestäjiltä saadun informaation ja alkavat toteuttaa saamansa mandaatin mukaista politiikkaa. Tietoisuus vaalikauden jälkeen odottavasta seuraavasta tilinpäätöksestä takaa sen, että päättäjät pysyvät herkkinä äänestäjien näkemyksille. Tässä suhteessa myös annetuilla vaalilupauksilla on suurta merkitystä. Tutkimusten mukaan hallitukset [noudattavat vaaliohjelmiaan tarkemmin](#) kuin äänestäjät olettavat.

Poliittisen järjestelmän hyväksyttävyyys riippuu näin katsottuna erityisesti siitä, kuinka tyytyväisiä äänestäjät ovat hallituksen toimintaan ja tehtyihin päätöksiin.

Pelkistetyimmässä tulkinannassa vaalit toimivat eräänlaisena edustuksellisen demokratian varikkokäyntinä, jossa tehdään inventaario aikaisemmista kierroksista ja tankataan päätöksentekokoneisto valmiiksi seuraavaa koitosta varten. Poliittisen järjestelmän hyväksyttävyyys riippuu näin katsottuna erityisesti siitä, kuinka tyytyväisiä äänestäjät ovat [hallituksen toimintaan](#) ja [tehtyihin päätöksiin](#).

Kansalaisten mahdollisuudet vaikuttaa politiikan syötteeseen esimerkiksi kansalaisaloitteita tekemällä tai päätöksentekoprosessin laadukkuus ja läpinäkyvyys ovat tuotoksiin verrattuina toissijaisia kriteereitä. Vastaava lähestymistapa heijastui myös talousnobelisti Bengt Holmströmin muutaman vuoden takaisessa kritiikissä [politiikan liiallisesta avoimuudesta](#), joka aiheuttaa edustajille paineen arvioida jokaista liikettään äänestäjien odotuksia vasten. Äänestäjien tulisikin Holmströmin mielestä pystyä luottamaan vaaleissa valitsemiinsa edustajiin siinä määrin, että antavat heille vaalien välissä riittävän työrauhan.

Äänestäjän joustovara on hallituksen

Hakusana

Ajanjakso

Kirjoittajat

Avainsanat

Hae

Uusimmat podcastit

Politiikasta
Politiikasta-podca...

210

Politiikasta - Politiikasta-podcast: ...

Politiikasta - Podcast: Nuorten tu...

Politiikasta - Podcast: Kokoneet t...

Politiikasta - Poliittiset päätökset ...

Politiikasta - Yhdysvaltaista poli...

Politiikasta - Politiikasta taidetta -...

Politiikasta - Politiikasta taidetta -...

Politiikasta - Kuurosokeat Oppain...

Latest tracks by [Politiikasta](#)

Privacy policy

happitankki

Politiikan tutkimuksen professori David Eastonin teoksessaan *A systems analysis of political life* (1965) kehittämä systeemiteoria määrittää poliittisen järjestelmän kestävyuden riippuvan sen kyvystä mukautua siihen kohdistettuihin paineisiin. Systeemiteoriasta ammentava niin kutsuttu **termostaattimalli** esittää, että demokraattisessa järjestelmässä poliittinen vastuunkanto perustuu vuoropuhelulle päätöksentekijöiden ja äänestäjien välillä. Kansalaisten odotukset säätelevät termostaatin tavoin politiikan tuotoksia.

Kun äänestäjät ilmaisevat esimerkiksi mielipidemittauksessa halunsa tietyn tyyppiselle politiikalle, kuten puolustukseen käytettyjen määrärahojen nostamiselle, hallitus pyrkii reagoimaan tähän. Mikäli hallituksen vastaus on äänestäjien mielestä liiallinen, heidän tukensa puolustusmenojen kasvattamiselle laskee.

Empiirisissä tutkimuksissa on havaittu, että puolueeseen vahvasti sitoutuneet äänestäjät ovat valmiita nielemään ”katkeran kalkin” ja vaihtamaan mieluummin omaa mielipidettään puolueen kannan mukaiseksi kuin etsimään itselleen uuden puolueen.

Sen jälkeen, kun äänestäjien näkökulmasta on saavutettu sopiva taso, heiltä saatava signaali vaimenee. Marinin hallituskaudella vastaava termostaattivaikutus oli nähtävissä vahvimmitaan Nato-prosessissa, jossa nopeasti **jäsenyyden kannalle kääntynyt kansalaismielipide** synnytti puolueille paineen arvioida uudelleen omia kantojaan.

Päätäjien tilivelvollisuutta, politiikan tuotoksia ja termostaattivaikutusta painottavissa malleissa oletetaan kussakin, että äänestäjät muodostavat politiikan asiakysymyksiä koskevat näkemyksensä itsenäisesti suhteessa puolueisiin. Empiirisissä tutkimuksissa on kuitenkin havaittu, että puolueeseen vahvasti sitoutuneet äänestäjät ovat valmiita nielemään ”katkeran kalkin” ja vaihtamaan mieluummin **omaa mielipidettään puolueen kannan mukaiseksi** kuin etsimään itselleen uuden puolueen.

Marinin hallituksessa vastaava ilmeni sekä eläkeputken poistamista että oppivelvollisuuden ikärajan nostamista ja toisen asteen oppimateriaalien maksuttomuutta koskevien **päätösten yhteydessä**. Äänestäjien joustovara antaa hallitukselle ilmaa tehdä rakenteellisten uudistusten kaltaisia **tulevaisuuteen suuntautuvia päätöksiä**, joista mahdollisesti koituvat hyödyt ilmenevät vasta pidemmän ajan päästä.

Äänestäjät sidostesukkana

Käytännössä vaalit näyttävät äänestäjille vain harvoin suoraviivaisena laskuharjoituksena, jossa plussien ja miinusten pohjalta päädytään joko palkitsemaan tai rankaisemaan hallitusvastuussa olleita puolueita. Äänestäjät eivät myöskään valitse tai vaihda puoluetta puhtaasti asiakysymysten pohjalta, vaan taustalla vaikuttavat monenlaiset **arvot, identiteetit ja oma yhteiskunnallinen asema**, jotka ovat kaikki suhteellisen pysyviä. Niin ikään eri asiakysymyksille annettu painoarvo vaihtelee.

Esimerkiksi vuoden 2019 eduskuntavaaleissa tärkeimmiksi koettiin **työllisyyttä, vanhustenhoitoa ja sosiaali- ja terveydenhuoltoa** koskevat asiat.

Äänestäjien vedotakseen puolueet ja ehdokkaat pyrkivät vaaleissa nostamaan esiin teemoja, joihin **niillä on vahvin ”asiaomistajuus”**. Perinteisesti uskontoon ja moraalisiin, lakiin ja järjestykseen ja kansalliseen yhtenäisyyteen liittyvien kysymysten korostuminen on **suosinut porvaripuolueita** ja vastaavasti tulonjako- ja hyvinvointivaltioiteemojen näkyvä rooli on ollut eduksi vasemmistopuolueille. Sosiaalisiin identiteetteihin nivoutuva kulttuurisota hyvästä elämästä, yhteiskunnasta ja niitä edistävästä politiikasta jäsentyy puolestaan Suomessa usein perussuomalaisen ja vihreiden väliseksi kamppailuksi.

Puntaroitujen ratkaisujen tekemisen kannalta onkin keskeistä, että päättymäisillään olevalla vaalikaudella toteutetusta politiikasta on saatavilla monipuolista ja yksityiskohtaista tietoa.

Lisäksi puolueille on tärkeää yrittää muovata eri asiakysymyksiin liitettyjä tarkastelukulmia eli **politiikkakehyksiä** itselleen otolliseen suuntaan. Esimerkiksi terveydenhoito voidaan kehystää ensisijaisesti kulueräksi tai vaihtoehtoisesti nähdä sosiaalisena investointina. Vastaavasti julkinen velka kehystetään suomalaisessa talouskeskustelussa yleensä **järeitä tasapaino- ja sopeutustoimia vaativaksi ongelmaksi** sen sijaan, että sen esitettäisiin olevan jossain olosuhteissa myös **välttämätön väline yhteiskunnan uudistamiseksi**.

Kilpailtaessa vasemmisto-oikeisto- ja liberaali-konservatiivi-ulottuvuuksilla sekä suomalaisessa politiikassa edelleen vahvasti vaikuttavalla **aluepoliittisella ulottuvuudella** yhä hienojakoisimmiksi käyvästä äänestäjäryhmistä parhaiten menestyvät usein ne puolueet, jotka kykenevät ilmaisemaan entuudestaan tutun kysymyksen **aikaisemmasta poikkeavassa muodossa** tai asiayhteydessä.

Moninaiset äänestyspäätöksen perusteet yhdistyneenä puolueilta tulevien vetoomusten kimaraan saavat aikaan mutkikkaan valintatilanteen, jossa äänestäjää vedetään eri suuntaan. Puntaroitujen ratkaisujen tekemisen kannalta onkin keskeistä, että päättymäisillään olevalla vaalikaudella toteutetusta politiikasta on saatavilla monipuolista ja yksityiskohtaista tietoa.

Näkökulmia Marinin hallituksen kauden ”tilinpäätökseen”

Tässä artikkelisarjassa 13 tutkijaa tarkastelee yhdeksässä tulevassa artikkelissa Marinin hallituksen lainvalmistelua, talouspolitiikkaa, ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, EU-politiikkaa, ilmastopolitiikkaa, sosiaali- ja terveyspolitiikkaa, tasa-arvopolitiikkaa sekä kaupunkipolitiikkaa.

Artikkeleissa käsitellään tärkeimpiä poliittisia onnistumisia ja epäonnistumisia tutkijoiden näkökulmasta huomioiden myös Marinin hallituksesta ja sen hallitusohjelmasta riippumattomat suomalaista yhteiskuntaa ravistelleet muutokset. Varsinaisia arvosanoja tutkijat eivät anna, vaan kokonaisuus jää lukijan arvioitavaksi.

Vaikka ulkoiset kriisit vaikuttivat merkittävästi Marinin

hallituksen politiikan sisältöihin, ne eivät kuitenkaan yksiselitteisesti vieneet tilaa hallitusohjelman toteuttamiselta.

Artikkelisarjasta käy myös ilmi, että vaikka ulkoiset kriisit vaikuttivat merkittävästi Marinin hallituksen politiikan sisältöihin, ne eivät kuitenkaan yksiselitteisesti vieneet tilaa hallitusohjelman toteuttamiselta. Ulkoiset paineet pikemminkin rajoittivat hallituspuolueiden välisiä kriisejä, joista niistäkään ei ollut puutetta esimerkiksi ilmastopolitiikan saralla.

Kuten yleensäkin hallituskausien jälkeen, lopussa tasapainotellaan sen välillä, olivatko olosuhteet huomioiden saavutetut poliittiset uudistukset merkittävämpiä kuin eri syistä toteutumatta jääneet tavoitteet. Äänestäjien arviot määrittävät tältä osin pitkälti hallituspuolueiden ja opposition lähtöasetelmat vaaleihin. Olennaisin puntaroitava kysymys liittyy siihen, onko tarvetta muutokselle vai halutaanko jatkaa eteenpäin viimeiset neljä vuotta kuljettuun suuntaan. Artikkelisarjamme vahvistaa osaltaan tämän arvioinnin taustalla olevaa tietopohjaa.

Hanna Wass on yleisen valtio-opin dosentti ja Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan varadekaani.

Mikko Poutanen on Poliitikasta-lehden vastaava päätoimittaja ja erikoistutkija Turun yliopistossa.

Artikkeli on osa [Haasteita monikriisisestä hallituksesta -juttusarjaa](#).

Pääkuva: Hanna Wass.

Kirjoittajista

Hanna Wass

Hanna Wass on yleisen valtio-opin dosentti ja Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan varadekaani.

Mikko Poutanen

Mikko Poutanen on erikoistutkija Turun yliopistossa. Poutanen on toiminut Poliitikasta-verkkolehden vastaavana päätoimittajana vuosina 2019–23.

